

människan från det metafysiska tänkandet och behöver därför inte längre förhålla sig till den arbetshypotes som kallas Gud. I denna nya tid – ”in the world come of age” – har religionen sekulariserats så till den grad att teologiska föreställningar och trossatser om det transcendenta avvisats.

Men hur denna sekularisering av religionen konkret kommer till uttryck i de befrielse-teologiska rörelserna blir emellertid aldrig riktigt tydligt i hennes egen argumentation. Ibland tycks hon mena att sekularisering av religionen handlar om att söka spår av det transcendenta genom att arbeta för en bättre värld; ibland tycks hon mena att det handlar om teologi fri från utomvärldslig transcendent; och ibland menar hon att befrielse-teologin sekulariserar sig själv genom att placera frälsningen i den politiska sfären.

Det mest problematiska i denna sekulariseringstest är dock inte dess vaghet, utan snarare att Barger blir onödigt selektiv i sin argumentation. Tydligast blir det i hennes redogörelse av den latinamerikanska befrielse-teologin, där hon framför allt fokuserar på Juan Luis Segundo. För Barger personifierar Segundo hennes egen definition av en befrielse-teolog som till fullo omfattat idén om sekulariseringen av religiös tro, till skillnad från Gustavo Gutierrez, Jon Sobrino och Ignacio Ellacuria. Även om Gutierrez omnämns som en centralgestalt inom befrielse-teologin så är det framför allt Segundo som Barger använder för att driva sin tes. Därmed förbigås också viktigt teologiskt stoff från den ursprungliga befrielse-teologin. Bland annat att autentisk befrielse kräver en kontemplativ öppenhet inför en både immanent och transcendent Gud. Men också att den metodologiska vändningen mot den förtryckta ursprungligen motiverades med Bibelns berättelser, snarare än sociologisk teoribildning. Likaså härrör den epistemologiska grundbulten ”the preferential option for the poor” från tro, snarare än från teoretisk tankeverksamhet och vetande.

Bargers selektiva redogörelse resulterar – ironiskt nog – i en sekularisering av

befrielse-teologin i vilken det teologiska innehållet avlägsnas.

The World Come of Age är icke desto mindre en efterlängtat bok som ger en sammanfatt utläggning av befrielse-teologins idéarv och hur detta tog ny kropp. Boken riktar sig till en bred akademisk läsekrets. Den kan rekommenderas både till den som intresserar sig för befrielse-teologin som historiskt fenomen och till den som intresserar sig för dagens befrielse-teologiska rörelse och vill lära känna dess ursprung närmare.

Johannes Witkowsky Bengtsson
Masterstudent, Lund

Domenic D'Ettore. *Analogy After Aquinas: Logical Problems, Thomistic Answers.* Washington, DC: Catholic University of America Press. 2019. 205 s.

Thomas av Aquino (ca 1225–1274) behandlade aldrig analogifrågan på ett systematiskt sätt. Detta gör att hans analogilära präglas av några oklarheter som gör den mottaglig för kritik, varav den mest kända kommer från Johannes Duns Scotus (ca 1266–1308), som verkade under tiden strax efter Thomas.

Boken ingår i Thomistic Ressourcement Series, filosofiska och teologiska djupdykningar i den thomistiska tanketraditionen i syfte att hämta resurser för de pågående diskussionerna inom vår tids filosofi och teologi. Författaren tar med oss på en filosofihistorisk exkurs genom thomismen under medeltiden och renässansen i syfte att undersöka specifika problem gällande frågan om det analoga språkbruket applicerat på Gud.

I boken tar Domenic D'Ettore upp tre specifika problem som Thomas analogilära har gett upphov till och som thomister i hans efterföljd har försökt besvara. Det första problemet rör frågan om Thomas analogi innefattar ett eller flera begrepp (*ratio*): är exempelvis begreppet ”varat” ett gemensamt begrepp för Gud och skapelsen eller kan varat vara olika begrepp som appliceras på vardera instans. Thomas verkar i olika skrifter ge

uttryck för båda uppfattningarna. För Scotus innebar ett *ratio* att man tillämpar samma begrepp på olika instanser, att man använder sig av ett univokt språkbruk. Det andra problemet rör vad det är för analogimodell man ska använda när man ska applicera begrepp i olika kategorier, vare sig det handlar om Gud och skapade ting eller substans och accidens. Är analoga beskrivningar ordnade mot en instans, *ad unum*? Kan exempelvis ordet "hälsosamt" användas om både ett levande ting (*animal*) och dess urin, fast det i första instansen betecknar det levande tingets hälsa medan det i andra instansen betecknar ett tecken på det levande tingets hälsa? Eller ska analogin förstås som en proportion, där exempelvis "princip" kan användas om både ett nummer eller en punkt i en linje? I den första modellen har begreppet endast en egentlig existens i den första instansen medan den i den andra instansen endast existerar i relation till den första. I den andra modellen så finns begreppet på riktigt i båda instanser och oberoende av varandra, fast med en likhet sinsemellan. Även här har Thomas använt sig av olika analogimodeller i olika skrifter. Det tredje problemet rör invändningen från Scotus som grundar sig i den aristoteliska logiken. För att kunna göra logiska deduktioner och ha full kunskap (*scientia*), så är det enligt Scotus nödvändigt att termerna man använder är univoka. För att använda exemplet med begreppet "hälsosamt" applicerat på det levande tinget och urinet, skulle en syllogism kunna se ut på följande sätt: allting hälsosamt är ett levande ting, urinet är hälsosamt, alltså är urinet ett levande ting. Man får alltså en osann slutsats för att termen "hälsosamt" inte används på ett univokt sätt i båda premisserna. Detta kallas för ekvivalensfallacin. Dessa problem försöker de olika filosoferna i D'Ettores bok ge svar på.

Först ut är Hervaeus Natalis (ca 1260–1323) och Thomas Sutton (ca 1250–ca 1315). Ett stort namn på 1400-talet var Johannes Capreolus (ca 1380–1444), följd av Paulus Soncinas (d. 1494) och Dominicus de

Flandria (ca 1425–1479). Från 1500-talet finner vi Thomas Cajetanus (1469–1534) och slutligen Chrysostomos Javelli (ca 1470–1538) och Francesco Silvestri (ca 1474–1528), som ägnade sig åt den tidiga receptionen av Cajetanus tänkande.

Natalis och Sutton menar att analogin rör sig med flera *rationes*, då de båda accepterar Scotus definition av *ratio* som ett univokt begrepp. Capreolus var den förste som inte accepterade den definitionen utan menar att ett univokt begrepp även måste appliceras lika i båda instanserna. Dock är ett analogt begrepp sådant att det representerar en instans på ett perfekt sätt medan den representerar den andra instansen på ett imperfekt sätt. Som exempel kan vi se att begreppet "människa" appliceras likadant för Kalle och Lisa: båda är människor i exakt samma avseende. Begreppet "vara" appliceras dock inte på samma sätt om jag skulle tala om en människa och en sten, då deras existensformer är väldigt olika. När det gäller begrepp applicerade på Gud så har dessa alltid en imperfekt representation, då vi endast kan forma våra begrepp utifrån vår kunskap om skapade ting. Detta sätt att definiera ett analogt begrepp blir avgörande för hur kommande thomister resonerar kring frågan om *ratio*.

De flesta thomister som behandlas i *Analogy After Aquinas* väljer analogimodellen som beskriver proportion snarare än *ad unum*, trots att Thomas i sina senare skrifter föredrog den sistnämnda. Anledningen till detta är att *ad unum*, som den beskrivs med exemplet med hälsa inte ger alla instanser samma ontologiska densitet. Urin kan bara vara hälsosamt i förhållande till ett levande ting och aldrig för sig självt, vilket gör att ett analogt begrepp i den betydelsen aldrig skulle kunna fungera i en syllogism, utan skulle ge upphov till ekvivalensfallacin, vilket är precis vad dessa thomister vill undvika.

Bland de tänkare som D'Ettoire tar upp är det Cajetanus som sticker ut. Inte bara för att han tampades med Luther, men också för att han är den historiskt sett inflytelserikaste uttolkaren av Thomas lära.

Det är Cajetanus som på ett explicit sätt tar sig an de tre problem som D'Ettore formulerar. Vad gäller frågan om *ratio* är Cajetanus lösning mer komplex än den är bland många tidigare thomister. Han framhåller visserligen att det finns flera *rationes* men i proportionaliteten mellan dem bildas ett *ratio*, en proportionerlig likhet. Här liknar hans ståndpunkt Sutttons, med skillnaden att Cajetanus är mer precis. Den proportionerliga likheten ligger i begreppet som intellektet formar av den ena instansen men som representerar den andra instansen på ett ofullständigt sätt, och här ser man inflytandet från Capreolus. Detta i sin tur ger alla instanserna egenskapen som det analoga begreppet uttrycker oberoende av varandra, men ändå med tillräcklig likhet för att de ska kunna jämföras, såsom när Janet Martin Soskice talar om andra kommunikationsformer än den mänskliga, som "att tala". Om det fanns intelligent liv på en annan planet som kommunicerade på ett annat sätt skulle vi ändå kunna säga att de talade, även om den kommunikationsformen är specifikt mänsklig. Dock skulle den inte intrinsikalt höra ihop med det mänskliga talet, såsom urinets hälsosamhet hör samman med ett levande tings hälsa, utan det utomjordiska talet är självständigt från det mänskliga. Vad innebär då denna proportionerliga likhet mellan Gud och skapelsen? Bildar denna *ratio* ett *tertium quid* som rymmer både Guds och skapelsens vara? Cajetanus lära om proportionalitet har varit omdiskuterad och har i våra dagar beskyllts för att vara en ontoteologi, det vill säga att det gudomliga reduceras till ett metafysiskt begrepp.

D'Ettore håller sig ganska strikt till perioden han undersöker och går inte in på den påverkan som dessa idéer har haft på eftervärlden, vilket man kan tycka är synd eftersom idén om "Thomistic ressourcement" implicerar att man vill vara en röst i dagens filosofiska och teologiska diskussion. Detta är visserligen en filosofihistorisk bok så det historiska perspektivet är en självklarhet, men författaren kunde ändå ha vunnit på att

åtminstone kort påpeka analogilärens betydelse för vår tid för att på så sätt understryka vikten av den filosofihistoria han undersöker. En annan sak som D'Ettore kunde ha gjort bättre är att påvisa relevansen för det analoga språkbruket utöver den thomistiska traditionen han behandlar. Även om fokus självklart ska vara på den inomthomistiska diskussionen så anser jag det vara viktigt att dessa idéer gör sig hörda även i andra sammanhang.

D'Ettore gör mer än redogör för de olika idéer som framträder hos de olika filosoferna: han utvärderar dem i slutet av varje kapitel och i en sammanfattande slutdiskussion. Hans diskussion är avancerad, och därför lämpar sig denna bok inte för nybörjare utan D'Ettore förutsätter att man är insatt i diskussionen, vilket i min mening är helt legitimt. Alla böcker kan inte vara för nybörjare.

D'Ettors stil är dock väldigt klarsynt och pedagogisk. Han klagör tydligt i början vad han tänker redogöra för i varje kapitel, och varje kapitel avslutas med en sammanfattning av vad han har gått igenom för att slutligen göra en sammanfattning av alla filosofernas ståndpunkter i slutet, vilket gör det enkelt att följa hans resonemang.

Författaren skriver att ingen av de filosofer han tar upp besvarar problemställningarna på ett slutgiltigt sätt, och själv erbjuder han ingen lösning utan konstaterar att lösningen inte kan finnas genom att endast ta del av Thomas verk och tänkande. D'Ettore säger därmed att närhet till Thomas tänkande inte är någon garant för ett hållbart svar på de problem som boken tar upp. Detta uppfattar jag som en vink från D'Ettore: dessa svar kan inte finnas i den blott historiska undersökningen, utan här krävs en mer konstruktiv ansats. Men alla som vill göra ett konstruktivt projekt i detta avseende behöver känna till historien bakom det ämne de behandlar. Denna bok ger en värdefull överblick över den thomistiska diskussionen kring analogiläran under medeltiden och renässansen.

Jacob Astudillo
Masterstudent, Lund